

Langs de Grote Rivier

Colofon

ISBN: 978 94 6365 729 7
1e druk 2025
© 2025, Diederik Pomstra

Uitgeverij Elikser
Ossekop 4
8911 LE Leeuwarden
www.elikser.nl
Drukwerk: CSL digitaal B.V.

Vormgeving binnenwerk: Evelien Veenstra
Illustraties en vormgeving omslag: Atelier Marina Paradies

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op wat voor wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteur en de uitgeverij.

This book may not be reproduced by print, photoprint, microfilm or any other means, without written permission from the author and the publisher.

Langs de Grote Rivier

Diederik Pomstra

Voorwoord

Het verhaal dat in dit boek verteld wordt heb ik natuurlijk gewoon bedacht zoals de meeste verhalen in boeken bedacht zijn. Fantasie, en daar is niks mis mee. Maar voordat je begint te lezen vind ik wel dat je moet weten dat dit verhaal ook een beetje echt gebeurd is. Ik heb namelijk geprobeerd er zo veel mogelijk dingen in te stoppen die waar zijn of waar zouden kunnen zijn.

Het speelt zich af aan het einde van de middensteentijd, ongeveer 7.000 jaar geleden. Lang geleden, maar door het werk van archeologen weten we wel het een en ander over het leven toen. De mensen waren jagers-verzamelaars en ze woonden graag op droge, hooggelegen grond vlak bij meren en rivieren. Daar is namelijk meer dan genoeg eten te vinden, denk maar aan vis, vogels, wild en heel veel eetbare planten. En omdat er zoveel te vinden was woonden de jagers-verzamelaars maandenlang, of misschien nog wel langer, op dezelfde plaats. Sommige dingen die ze nodig hadden kregen ze door ze te ruilen met andere mensen, maar al het andere kwam uit de natuur om hen heen: geen plastic of andere kunststoffen, geen ijzer, staal of glas. Behalve de stenen werktuigen die toen werden gebruikt was alles wat ze hadden gemaakt van materialen uit de natuur die snel wegrotten. En toch, als alles meezit, worden de spullen van deze mensen nu nog in de grond gevonden, zelfs al hebben ze duizenden jaren liggen wachten op de vinder. Bijna alle werktuigen, wapens en andere voorwerpen die in dit boek worden genoemd heb ik van deze vondsten afgekeken en hebben de steentijd-jagers-verzamelaars dus echt gemaakt en gebruikt.

Maar er zijn dingen die je niet kunt opgraven en die toch nodig zijn voor een verhaal als dit. Bijvoorbeeld hoe de mensen toen dachten, waar ze in geloofden en hoe ze aankeken tegen de wereld om hen heen. Daarvoor heb ik de dingen gebruikt die ik geleerd heb van nog levende jagers-verzamelaars in andere delen van de wereld of die ik gevonden heb in boeken of documentaires. Of wat ik beschrijf precies is zoals in de middeleeuwen weet ik niet en niemand kan dat weten. Maar deze dingen zijn niet zomaar uit de lucht komen vallen. Er zijn mensen geweest, en misschien zijn ze er nog wel, die wat er in dit boek gebeurt helemaal logisch en vanzelfsprekend zouden vinden.

En dan moet ik nog iets zeggen over wat de mensen in dit boek doen, zoals vuur maken, schuilhutten bouwen, gereedschap maken, jagen en eetbare planten verzamelen. Die dingen zijn altijd mijn werk en hobby geweest. Ik heb maanden geleefd van wilde planten, vuur gemaakt met stenen, manden gevlochten, kano's uitgehakt, huizen gebouwd met stenen bijlen en gejaagd met mijn zelfgemaakte pijl-en-boog. Die dingen in het verhaal heb ik zelf gedaan en meegemaakt, dus ook al is het misschien niet precies hetzelfde als in de prehistorie, het is wel 'echt'.

Helemaal achter in het boek, in het nawoord, zal ik nog wat meer dingen uitleggen. Dat doe ik niet nu, want als je dat allemaal al weet is het verhaal minder leuk. Dus nu hou ik op en kun je eindelijk aan het echte boek beginnen.

Inhoud

Voorwoord	5
Het land bij de oever	9
De Mensen van het Bos en de Rivier	15
Bivak op de Noordelijke Oever	29
Beren en regen	49
De Aanklager van Ere	66
Zalm	86
De Proef	94
Mysteries, meevallers en tegenslag	111
Wolf	135
Tengi	153
Strijd	169
Evenwicht	186
Nawoord	195

1. Het land bij de oever

Het was zomer. De zon scheen, maar onder de takken van de eiken die zich over de bosbeek bogen was het schemerig en koel. Het water stroomde fluisterend langs de bemoste stenen en de wind liet de varens en boombladeren ruisen. Op de oevers ging het leven zijn gewone gang. Vogels zongen of maakten ruzie om de beste plekjes voor hun nest, muizen haastten zich langs hun paadjes tussen het gras en eekhoorns waren druk bezig in de bomen, klommen langs de dikke stammen op en neer of sprongen behendig van tak naar tak. Maar plotseling gaf een gaai een rauwe alarmkreet en als bij toverslag werd het stil in het bos. De eekhoorns vluchtten langs zwiepende takken hoog de bomen in en de vogels zochten snel een veilige plek tussen de struiken. Even nog bleef het stil, maar toen klonk vanuit de schemering onder de bomen een gedempt geroffel van rennende poten dat snel dichterbij kwam. Twee dieren kwamen aangerend over een hertenpad, staken met een soepele sprong de beek over en verdwenen tussen de bomen op de andere oever. Het waren jonge wolven, allebei uit hetzelfde nest en nu samen op zoek naar een nieuwe roedel om zich bij aan te sluiten. De grootste, zwart en met een grijze borst, rende voorop. Zijn kleinere broer, rossig grijs zoals de meeste wolven maar met opvallende zwarte oren en een streep over zijn kop, volgde hem als een schaduw.

Twee weken lang waren ze nu al onderweg door het eindeloze woud. Elke dag legden ze tientallen kilometers af, zoals reizende wolven dat gewend zijn. Ze sliepen als ze moe waren en jaagden als ze honger hadden. Maar een nieuwe groep om zich bij aan te sluiten hadden ze nog niet gevonden. Kort geleden nog hadden de broers andere wolven ontmoet, maar ook

die ontmoeting was niet gelopen zoals ze hadden gehoopt. Ze hadden de geur van de roedel opgepikt bij een kruispunt van twee paden en het spoor gevolgd. Ze vonden ze op een warme namiddag, rustend in de schaduw van de bomen op een heuveltop. Voorzichtig waren ze dichterbij gekomen, laag kruipend over de grond om hun vriendelijke bedoelingen duidelijk te maken. Maar dat had niet geholpen. De dieren hadden geen behoefte aan twee nieuwe jongelingen in hun gebied en hadden dat duidelijk laten merken. De broers werden ontvangen met een angstaanjagend gegrom en blinkende slag tanden. Met platliggende oren en hun staart zo ver mogelijk tussen de achterpoten getrokken waren ze ervandoor gegaan. Dat was een vernederende ervaring geweest en de zwarte wolf had de dagen erna zijn frustratie grommend en grauwend afgereageerd op zijn jongere broer. Gedwee had die dit ondergaan, totdat het ook hem te veel werd en het bijna op een vechtpartij was uitgelopen. Het was maar goed dat ze diezelfde dag het verse spoor van een jong edelhert kruisten. De jacht eiste al hun aandacht en energie op en leidde ze af van hun vernedering en hun ruzie. De grijze wolf volgde het spoor en dreef het hert op, terwijl zijn broer een omtrekkende beweging maakte en in een hinderlaag ging liggen. De geslaagde jachtpartij gaf de broers hun goede humeur en hun zelfvertrouwen terug. Twee dagen lang bleven ze bij hun prooi, zich afwisselend volvretend met het malse vlees en slappend om bij te komen van hun schranspartij. Toen lieten ze de restjes liggen voor de raven en de vossen en reisden verder naar het zuidwesten.

Drie dagen gingen voorbij en in de vroege ochtend van de vierde dag stonden de twee dieren op de top van de laatste heuvelrug. Verbaasd keken ze uit over het vlakke land beneden ze en over de Grote Rivier die daar in de verte stroomde.

Tot nu toe hadden ze altijd in het bos geleefd en een landschap als dit hadden ze nog nooit gezien. De opkomende zon liet het water glinsteren en de herrie van de duizenden vogels die op de vlakte en bij de rivier eten zochten en ruziemaakten was onbeschrijflijk. Zenuwachtig deed de zwarte wolf een stap achteruit. Maar toen roken ze allebei de veelbelovende geuren van dit nieuwe land. Er was daar beneden een overvloed aan eten en al was alles daar nieuw, er leek geen gevaar te dreigen. Met een sprong begon de zwarte aan de afdaling en na een korte aarzeling volgde zijn broer hem de steile helling af.

De rivieroever en de groene, open vlakte ernaast waren een paradijs voor de beide dieren. Ze verkenden de rietlanden, plonsden en zwommen in het water en groeven in de zachte modder. Steeds viel er iets nieuws te ontdekken, waren er nieuwe geuren om op te snuiven en nieuwe lekkere dingen om te eten. Ze leerden jonge ganzen te verschalken ondanks de waakzame ogen van de vogelouders en ontdekten wat voor heerlijk er verstopt zat onder de harde schaal van een zwanenei. Af en toe steeg het goede leventje ze naar de kop en galoppeerden ze op volle snelheid langs de oever, het water opspattend onder hun poten en omringd door een wolk van geschrokken krijsende vogels. Dan voelden ze zich de koningen van het land bij de rivier. Maar ondanks alle afleidingen en verlokkingen waren de broers het doel van hun reis niet vergeten. Meer dan wat dan ook verlangden ze ernaar een groep wolven te vinden. En al kwamen ze nu veel minder snel vooruit dan tijdens hun reis door de eindeloze bossen van het Hoge Land, toch trokken ze gestaag verder stroomafwaarts langs de Grote Rivier naar het westen.

Op een dag speelde de jongste van de twee in een grote, ondiepe poel. Hij probeerde kikkers te vangen, maar die wa-

ren hem te snel af en doken steeds onder water zodra hij er een wilde grijpen. Met veel geplons en gespetter sprong hij heen en weer door de poel, speels grommend en happend naar de golven die hij maakte. Hij werd gestoord in zijn spel door de waarschuwendende kef van zijn grote broer. Met een sprong stond de jonge wolf op de kant en met hoog opgeheven kop probeerde hij te ruiken of te horen waar zijn broer van geschrokken was. Weer kefte die en gehoorzaam draafde de grijze naar hem toe. Toen rook hij het ook. Het was weer een nieuwe geur, maar heel anders dan alle andere die hij ooit had geroken. Wat kon het zijn? Even aarzelden de twee dieren, maar toen won de nieuwsgierigheid het van de angst en draafden ze weg, hun neus achterna. Het spoor leidde ze van de rivier en het vlakke land terug de heuvels in. De zon ging onder en in het bos werd het langzaam donker. Daar pikten hun scherpe neuzen weer een geur op, maar deze hadden ze al vaker geroken. Het was de geur van verbrand hout. Die geur betekende vuur en dat kon gevaarlijk zijn, maar kon ook een makkelijk maal opleveren. Sommige dieren waren niet snel genoeg om aan de door de wind voortgejaagde vlammen te ontsnappen en de broers hadden al een keer eerder een goed maal gevonden tussen de warme as van een uitgewoede bosbrand. Ze bleven even staan en snoven nog eens. Nee, dit was niet de geur van een brandend bos, zo rook een vuur dat al gedoofd is. Voorzichtig liepen de broers verder. De brandgeur werd sterker en sterker totdat zonder enige waarschuwing het bos plotsklaps ophield. Voor de ogen van de dieren lag een grote open plek in het maanlicht. En hun neus had ze niet bedrogen: er was brand geweest, dat was duidelijk. Maar geen normale bosbrand. Grote bomen overleefden die gewoonlijk wel, maar in dit geval lagen ook dikke eiken verkoold op de grond. Vreemd. De rare, onbekende geur hing hier ook, maar

er leek geen gevaar te dreigen. De dieren verlieten de dekking van de bosrand en kwamen de open plek op. Daar namen ze rustig de tijd voor hun ontdekkingsstocht in het witte licht van de maan. Ze snuffelden tussen de houtskool en groeven in de dikke laag as, maar er was niets te vinden, helemaal niets. Het vuur was te heet geweest. Teleurgesteld keerden ze de open plek de rug toe en liepen het bos weer in. Maar ze waren nog niet ver gekomen of ze roken de zoete geur van vers vlees, niet ver weg van de open plek. De heerlijke lucht kwam uit een rare hoop stammetjes en takken. Het leek wel een beetje op een beverburcht, maar dan kleiner en met een veel groter gat erin. En in dat gat moest vlees liggen, dat kon niet missen. Ook hier hing de geur weer die ze niet konden thuisbrengen. Die was heel sterk, alsof het onbekende dier hier kortgeleden nog langsgekomen was en ook geprobeerd had bij het vlees te komen. De zwarte snuffelde, maar behalve die onbekende geur was er niks raars aan de hoop stammetjes en het vlees rook zo lekker ... De grijze zag de zwarte kop van zijn broer verdwijnen in het grote gat en hij hoorde hem tevreden grommen toen hij zijn tanden in het vlees zette. Hij zag hoe zijn broer zich schrap zette en begon te trekken alsof het vlees vastzat in het gat. Direct daarop klonk een vreemde klik van hout dat wegschiet, gevolgd door een kort gejank. De zwarte wolf begon als een dolle heen en weer te springen met zijn kop nog in het gat, hij leek hem er niet meer uit te kunnen krijgen. Opgewonden gromde de grijze wolf. Zijn nekharen stonden overeind. Wat was er met zijn broer aan de hand? Nog even bleef de grote zwarte wolf vechten, maar toen hield hij op en zakte een moment later door zijn poten. Zijn kleinere broer bleef grommen met zijn haren recht overeind. Hij begreep er niks van, waarom lag zijn broer op de grond? Onrustig drentelde hij heen en weer, grommend en jankend

tot hij uiteindelijk dichterbij durfde te komen. Toen besnuffelde hij zijn broer en herkende de geur. Diezelfde geur had hij kortgeleden nog geroken bij het hert dat ze samen hadden gedood. Zijn grote, sterke broer zou nooit meer overeind komen.

Toch bleef de grijze wolf de hele nacht naast hem liggen. Maar toen de zon opkwam en hij nog steeds geen teken van leven in het lichaam van zijn broer ontdekken kon stond hij op en liep weg tussen de bomen. Eerst lopend, toen dravend volgde de jonge wolf hetzelfde pad dat ze de vorige dag nog samen gevolgd hadden, nu de andere kant op, terug naar de rivier. Op de open vlakte gekomen verhoogde hij zijn tempo en met de opgaande zon in de rug zette hij zijn reis nu alleen voort. Grote groepen grazende ganzen en rustende eenden vlogen luid gakkend en snaterend op, maar de wolf was niet geïnteresseerd in eten. Hij was er niet aan gewend alleen te zijn en wilde zo snel mogelijk soortgenoten zien te vinden. Twee dagen rende hij zo verder, hij stopte alleen om wat te drinken en te slapen in de beschutting van de bosjes die hier en daar groeiden op het groene, open land. Maar toen hij laat op de avond van de tweede dag over een breed en modderig wildpad draafde tilde hij met een ruk zijn neus op: alweer de geur van rook! Maar deze geur kwam van de andere oever van de rivier, dat had niets met hem te maken. Hij had wel wat anders aan zijn kop. Ergens, ergens in dit uitgestrekte land moest toch een roedel wolven te vinden zijn waar hij welkom was? Hij rende verder en besteedde geen aandacht meer aan de rook die in een witte sliert tussen de groene boomtoppen op de andere oever tevoorschijn kringelde.

2. De Mensen van het Bos en de Rivier

Aisha zat met gekruiste benen bij het vuur en keek hoe de rook tussen de boomtakken naar boven kronkelde, de langzaam donker wordende hemel in. Om haar heen werd gewerkt en gepraat, de kinderen speelden en lachten en de volwassenen maakten plannen voor de volgende dag. Het flakkerende licht speelde op de rieten wanden van de hutten, het leek alsof ze als verlegen dansers schuchter meebewogen met de wilde bewegingen van de vlammen.

‘Nog even en dan moet ik hier weg,’ dacht Aisha. ‘Dan gaat het echt beginnen.’

Tussen de zwarte boomtakken en de opstijgende rook werd eerst één en toen een tweede en derde ster zichtbaar. Aisha glimlachte even. Ze zag het met vertrouwen tegemoet.

Toen onderbrak een zacht duwtje tegen haar arm haar gedachten.

‘Hé, dromer, wakker worden!’ zei Ewin. ‘Ik praat tegen je.’

‘O, sorry... Wat zei je?’

‘Ik zei,’ fluisterde Ewin met een zucht in haar stem, ‘dat Keren weer interessant zit te doen. Hij heeft Isai een super-slimme vraag gesteld. Daar heeft-ie vast de hele dag over na lopen denken. Of nog langer natuurlijk.’ Aisha onderdrukte een lachje en keek even naar Keren, die aan de andere kant van de kring zat. Hij had net als Aisha dit jaar zijn veertiende zomer meegemaakt, maar hij was al een kop groter dan zij en begon de brede schouders van een man te krijgen. De jongen keek naar de oude sjamaan en wou blijkbaar nog wat zeggen, maar Isai legde hem met een handgebaar het zwijgen op.

‘Dat is een goede vraag, Keren,’ zei hij. ‘Daar heb je vast even over nagedacht.’ Ewin draaide zich snel om en drukte

haar hand tegen haar mond om haar lach te verbergen. Maar Keren had het natuurlijk toch in de gaten en hij keek kwaad hun kant op. ‘Misschien kun je het antwoord zelf bedenken als ik je vertel over het ontstaan van de wereld waarin we leven en over het Web van Ainu. Dat is een belangrijk verhaal voor jou en voor de andere jongeren hier rond het vuur.’

Hij ging formeel op zijn knieën zitten en wachtte even. Toen iedereen stil was begon hij: ‘Toen de Tweeling Erek en Ainu de Eerste Wereld maakte was ze nog jong en ze maakte de wereld zoals jonge kinderen dingen maken. Bomen en struiken bloeiden altijd, vogels zongen de hele dag, de herten droegen altijd hun gewei en iedere dag scheen de zon. De Eerste Wereld was prachtig om te zien, maar er was geen ontwikkeling, geen groei. Een poosje genoten Erek en Ainu van wat ze gemaakt hadden, maar omdat elke dag op deze aarde hetzelfde was, verloren ze al snel hun interesse. De Eerste Wereld verging. Toen de Tweeling de Tweede Wereld maakte was ze ouder en wijzer geworden. Ze begrepen dat bloemen moeten verwelken, dat vogels en dieren niet eeuwig kunnen leven en dat er behalve zon ook regen, mist en sneeuw moeten zijn. Leven bestaat niet zonder de dood en het fijne niet zonder het nare. Deze tweede wereld veranderde voortdurend en Ainu en Erek waren trots op hun werk. Maar toen ging het mis. De wolf en de lynx begonnen te doden voor de opwinding van de jacht en niet om te eten, bevers knaagden zonder reden bomen om en beren vingden alle zalmen in de rivier. Ieder leefde voor zichzelf, er was geen evenwicht. Ook de Tweede Wereld verging. Het duurde lang voordat de Tweeling de Derde Wereld maakte. Maar toen hij klaar was maakte Ainu de uiteinden van het web van de grote kruispin los en spreidde dat uit over de wereld. De draden van het web verbonden alle levende wezens, dieren, vogels en vis-

sen, struiken en bomen met elkaar. Doordat alles op aarde met elkaar in verbinding stond kon geen enkel dier meer nemen dan de Tweeling bedoeld had, want wat met één soort gebeurde raakte ook de andere. AINU en EREK waren tevreden over de Derde Wereld. Maar toch ontbrak er nog iets aan. Daarom sneed EREK uit lindehout mensen, bracht ze tot leven en verbond ook hen met het Web van AINU. En hij zei tegen de mensen: 'Jullie zullen jagen als de wolf, vissen als de reiger, en noten verzamelen als de eekhoorn, maar ook zullen jullie zingen als de vogels en dansen als de vlinders om de schepping van de wereld te vieren.' De oude man knikte als teken dat hij uitgesproken was en ging met een tevreden zucht gemakkelijker zitten.

'Begrijp je, Keren?' vroeg hij. Maar voordat de jongen antwoord kon geven klonk er een luide, opgewonden gil van één van de kleuters die bij het vuur hadden zitten spelen. Een jongetje had de pop van een ander kind afgepakt en rende ermee weg. Maar hij kwam niet ver, want ISAI's hand had het mollige bovenarmpje in een stevige greep.

'En jij dan, jongeman,' zei de sjamaan met een frons op zijn gezicht, 'heb jij het begrepen?' Het jongetje keek geschrokken in het donkere, getatoeëerde gezicht. Toen lachte ISAI. 'Nee, dat zal wel niet, die moeilijke verhalen zijn meer iets voor oude mannen zoals Keren, hè?'

In de kring klonk wat gegrinnik. ISAI liet het jongetje los. Hij ging er gauw vandoor en kroop bij zijn moeder op schoot. AISHA boog zich naar EWIN toe en fluisterde in haar oor: 'Arm jochie ... Ik vond ISAI als kind altijd hartstikke eng.'

EWIN fluisterde terug: 'Ja, zo doe je dat natuurlijk als je een sjamaan bent. Gelijk de angst er goed in prenten, dan luisteren ze later beter naar je.'

AISHA keek haar verbaasd aan.

‘Tja,’ zei Ewin en haalde haar schouders op. ‘Als je niet wijs of sterk bent moet je respect op een andere manier afdwingen.’

Geschrokken gaf Aisha haar een por met haar elleboog. ‘Ewin, dat kun je niet maken! Als hij het hoort!’

Ewin grijnsde. ‘Zie je wel, bij jou heeft het ook goed gewerkt, toch?’

Om hen heen begonnen mensen weer te praten of gingen verder met hun werk voor die avond. Sommigen twijnden touw voor visnetten, anderen maakten, bij het licht van een fakkeltje van berkenschors, werktuigen van vuursteen of gewei. Ergens in het donker tussen de bomen riep de bosuil dat de tijd voor de jacht was aangebroken en nog verder weg, waar de Grote Rivier stroomde, zeiden de ganzen en waterhoentjes elkaar goedenacht. De wereld van het Bos en de Rivier was groot en ook al kende Aisha die tot in het kleinste detail, toch was het fijn hier veilig rond het vuur te zitten en de geheimzinnige duisternis buiten te sluiten met een kring van licht en mensen met wie ze zo vertrouwd was. Voor zo lang als het nog duurde in ieder geval. Maar die gedachte schudde Aisha van zich af en ze pakte haar werk voor die avond weer op, ze had nieuwe pijlen nodig. Met een scherf vuursteen schraapte ze de bast van de vijf hazelaartwijgen af die ze die middag had gesneden. Toen knielde ze naast het vuur, krabde wat gloeiende kolen naar zich toe en begon het hout te drogen en recht te buigen. Ze was net bezig met een lastig stuk helemaal aan het uiteinde van een van de twijgen toen er een schaduw landde tussen haar en het vuur. Keren was aan komen lopen vanuit het duister buiten de kring en plofte naast haar op de grond. Ze glimlachte even naar hem en ging verder met haar werk voordat het hout de kans kreeg af te koelen. Een poosje zat Keren zwijgend toe te kijken terwijl Aisha tevreden langs

de nieuwe pijl keek en de laatste kleine krommingen recht boog. Toen zei hij: 'Jij lijkt je er niet erg druk om te maken, of wel, Aisha?'

'Over onze Proef?' antwoordde ze, en toen de jongen knikte: 'Nee, niet echt. Ik denk dat het me wel gaat lukken.'

Een beetje bewonderend keek hij haar aan en knikte. 'Dat dacht ik al.' Hij zag hoe ze haar wenkbrauwen optrok en zei plotseling veel luider: 'O, ik ook hoor, het zal mij ook wel lukken.' Het was even stil. Keren keek in de vlammen en Aisha begon aan haar volgende pijl. Zonder haar aan te kijken zei de jongen: 'Mijn vader vertelde me net over een jongen die zijn Proef niet haalde. Hij schaamde zich zo dat hij in zijn eentje is weggegaan. Hij schijnt de oevers van de Grote Rivier verlaten te hebben en ergens ver in het binnenland te leven. Je snapt dat ik toen maar even niet meer bij hem ben blijven zitten. Dat doe je toch niet?'

'Nee, wat stom dat hij je dat zo vlak voor jouw eigen Proef vertelt!' reageerde Aisha verontwaardigd. 'Maar maak je geen zorgen, Keren, dat zijn echt uitzonderingen. Onze ouders en alle andere volwassenen hier hebben het toch ook gered?' Ze keek weer even opzij naar de jongen, maar hij was stil geworden en staaarde weer in het vuur.

Aisha sneed haar nieuwe pijlen af op de juiste lengte, maar haar gedachten waren er niet meer helemaal bij. 'Denk ik er dan te makkelijk over?' vroeg ze zich af. 'Maar het is toch zo, ik ben sterk en gezond, ik kan vissen en jagen en ik weet welke planten ik kan eten en waar ze groeien. Vuur maken en schuilhutten bouwen voor onderdak heb ik al duizend keer gedaan en ik kan in het bos alles maken wat ik nodig heb. Nee, wat ik zei was waar. Het gaat me gewoon lukken.'

Voor de tweede keer die avond gaf iemand een duwtje tegen haar arm en schrok ze op uit haar gedachten. Nu was het

Keren die dat deed om haar te waarschuwen dat iemand in de kring was opgestaan om iets te zeggen wat iedereen horen moest. Het was Aisha's moeder en ze richtte zich direct tot Isai. Ook zij sprak plechtig en formeel en ze gebruikte dezelfde woorden als ieder jaar. Aisha voelde een schok van opwinding toen ze die woorden hoorde.

‘Isai, vandaag hebben we de bramen geplukt die het hoogst aan de takken hangen en alleen de sleedoorn en de meidoorn dragen hun vruchten nog. Het bessenseizoen is bijna voorbij. Is de tijd nog niet gekomen om de aankomst van de zalm voor te bereiden?’

De oude man knikte. ‘Ja, ik heb al gesproken met de Eerste van de Zalmen. Ze is klaar om op reis te gaan en vraagt of de Mensen van het Bos en de Rivier ook klaar zijn om haar en haar familie te ontvangen.’

‘Eindelijk!’ dacht Aisha en ze voelde de bekende kriebel van spanning en plezier in haar buik. Even keek ze opzij naar Keren en uit zijn grote grijns maakte ze op dat hij er ook al zin in had. Zijn zorgen om de Proef waren zo te zien in elk geval voor eventjes verdwenen. De zalmvangst was Aisha's favoriete tijd van het jaar. Het samen opzetten van de gevlochten schotten van de weer die de vis zou tegenhouden, de spanning van het speervissen op de glanzende zalmen in het groenige water en natuurlijk de smaak van de vette, versgebakken vis, het was allemaal even leuk, mooi, lekker en opwindend.

De oude sjamaan ging rechtop zitten en keek de kring rond. ‘Goed,’ zei hij, ‘tijd voor de kinderen om te gaan slapen, de volwassenen hebben belangrijke dingen te bespreken en het is al laat.’

Aisha en de andere oudere kinderen kwamen overeind en begonnen de jonkies te verzamelen en naar bed te sturen. Maar